

**LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMASIS KODEKSAS
NUSIKALTIMŲ ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE
KONVENCIJOS KONTEKSTE**

Prof. dr. Rimantas Petrauskas

Doktorantas Darius Štitilis

Lietuvos teisės universitetas, Valstybinio valdymo fakultetas, Teisinės informatikos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 71
Elektroninis paštas rpetrau@ltu.lt

Pateikta 2002 m. sausio 17 d.

Parengta spausdinti 2002 m. balandžio 15 d.

Recenzavo Teisės instituto vyriausiasis mokslinis bendradarbis doc. dr. Vladislovas Poškevičius ir Lietuvos teisės universiteto Studijų centro direktorius dr. Gediminas Mesonis

S a n t r a u k a

Elektroninės erdvės plėtra labai keičia ekonominę ir socialinę padėtį, tačiau turi ir neigiamą savybę: atsiranda nauji nusikaltimų tipai, vis daugiau tradicinių nusikaltimų padaroma naudojantis elektronine erdve, kuri neturi geografinių sienų, nustatančių atskirų šalių jurisdikcijos galiojimo ribas. Todėl neseniai buvo priimta Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencija, kurios tikslas – suvienodinti atskirų šalių baudžiamosios teisės normas. Straipsnyje aptariamos baudžiamosios atsakomybės už veikas elektroninėje erdvėje nustatymo problemos Lietuvoje Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijos kontekste. Tiek senasis, tiek ir naujasis Lietuvos Respublikos baudžiamieji kodeksai nenumato baudžiamosios atsakomybės už kai kurias koncepcijos apibrėžtas nusikalstamas veikas elektroninėje erdvėje. Straipsnyje išsamiai analizuojami Konvencijos ir Lietuvos įstatymų neatitikimai.

I v a d a s

Interneto, kaip visuotinės komunikacinės elektroninės erdvės, atsiradimas labai pakeitė žmonijos galimybes ir visuomeninius santykius, tačiau kartu suteikė didžiules galimybes nusikalstamoms veikoms elektroninėje erdvėje pasireikšti [1].

Interneto atsiradimas paskatino įstatymo leidėjus susimąstyti dėl naujų veikų kriminalizavimo. Konsultacinė technologijų ir tarptautinio teisinio reguliavimo firma „*McConnell International*“ 2000 m. gruodį paskelbė tyrimo „Kompiuteriniai nusikaltimai ir bausmės“ rezultatus [2]. Šio tyrimo, atlikto 52 valstybėse, rezultatai parodė, kad tikrai 9 valstybės pakeitė savo įstatymus atsižvelgdamos į pavojingas veikas, vykdomas elektroninėje erdvėje. Taip pat buvo nustatyta, kad šiuo metu kai kurios valstybės inicijuoja teisės normas, numatančias atsakomybę už kompiuterinius nusikaltimus. 33 valstybės pripažino, kad dar nepakeitė savo įstatymų, numatančių atsakomybę už bet kokio tipo kompiuterinius nusikaltimus.

Lietuvai svarbu išnagrinėti tarptautinių norminių aktų nuostatas, susijusias su baudžiamosios atsakomybės nustatymu už nusikaltimus elektroninėje erdvėje, bei pritaikyti šias nuostatas Lietuvos sąlygomis atsižvelgiant į užsienio šalių patirtį. Todėl šiame darbe ir bus

analizuojamos LR baudžiamojo kodekso nuostatos atsižvelgiant į tarptautinių norminių aktų rekomendacijas, susijusias su veikų elektroninėje erdvėje kriminalizavimu.

1. Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencija kaip pagrindinis tarptautinis įstatymų, numatančių atsakomybę už nusikaltimus elektroninėje erdvėje, unifikavimo dokumentas

Pirmasis pasiūlymas, susijęs su teisės normomis, numatančiomis teisinę atsakomybę už kompiuterinius nusikaltimus, buvo pateiktas JAV Kongrese 1977 m. (pateikė senatorius p. Ribikoffas) [3]. Šis projektas, nors ir nebuvo priimtas, laikytinas pirmuoju pasaulyje bandymu nustatyti teisinę atsakomybę už kompiuterinius nusikaltimus.

Kompiuterinių nusikaltimų problema tarptautiniu mastu pradėta nagrinėti jau 1983–1985 m. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos paskirti ekspertai atliko tyrimą ir pateikė valstybėms narėms veikų, susijusių su kompiuteriniais nusikaltimais, sąrašą. 1989 m. Europos Tarybos Ministrų kabinetas po ilgų tyrimų taip pat priėmė rekomendaciją R 89(9) Europos Sąjungos šalių vyriausybėms, kurioje siūloma keičiant esamus arba priimant naujus įstatymus atsižvelgti į Europos komiteto nusikaltimų problemoms tirti pranešimą apie nusikaltimus, susijusius su kompiuteriais [4]. Šiame pranešime pateikiami du sąrašai veikų, susijusių su tokiais nusikaltimais. Europos Sąjungos šalims leidžiama savarankiškai spręsti, kaip ir kiek šiuo siūlymu pasinaudoti.

Pastaraisiais metais tarptautiniu mastu buvo atliktas nemažas darbas reglamentuojant (nustatant teisinę atsakomybę) kompiuterinius nusikaltimus, daromus internetu. Pripažįstant, jog internetu daromi kompiuteriniai nusikaltimai teisiškai reglamentuojami nepakankamai, *inter alia* priimant tam tikrus norminius aktus bei skatinant tarptautinį bendradarbiavimą buvo parengtas „Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijos“ projektas. Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvenciją parengė Europos Tarybos ekspertai kartu su JAV, Kanada, Japonija ir kitomis valstybėmis, kurios nėra šios organizacijos narės. Pirmąjį Konvencijos projektą Europos Taryba parengė 2000 m. balandžio 27 d. Tai pirmasis tarptautinis norminio pobūdžio dokumentas, skirtas spręsti nusikalstamos veikos kompiuteriniuose tinkluose problemas. Naujausias, atsižvelgiant į pasiūlymus papildytas ir pakeistas Konvencijos projektas buvo pateiktas 2001 m. gegužės mėnesį.

Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijai 2001 m. lapkričio 8 d. pritarė užsienio reikalų ministrai, o Europos Tarybos šalys narės šią Konvenciją pasirašė 2001 m. lapkričio 23 d. Konvencija įsigalios, kai 5 valstybės (tarp jų turi būti ne mažiau kaip 3 Europos Tarybos narės) šį tarptautinį dokumentą ratifikuos. Šią Konvenciją galima pavadinti pirma tarptautine sutartimi, skirta kovai su teisės pažeidimais internete.

2. Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijos nuostatos, susijusios su atsakomybės už pavojingas veikas elektroninėje erdvėje nustatymu

Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijoje siūloma kriminalizuoti šias veikų rūšis:

- konfidencialumo, duomenų vientisumo, kompiuterinių duomenų ir sistemų pažeidimai;
- su kompiuteriais susiję teisės pažeidimai (angl. *Computer-related offences*);
- teisės pažeidimai, susiję turiniu;
- teisės pažeidimai, susiję su autorių teisėmis arba gretutinėmis teisėmis [5].

2.1. Konfidencialumo, duomenų vientisumo, kompiuterinių duomenų ir sistemų pažeidimai

Konvencijos 2 straipsnyje numatyta, jog „turi būti priimtos teisės normos, pagal kurias būtų nustatyta baudžiamoji atsakomybė už tyčinę prieigą prie kompiuterinės sistemos, neturint tam teisės“. Šia nuostata siekiama, kad būtų nustatyta baudžiamoji atsakomybė už vei-

kas, keliančias pavojų kompiuterinių sistemų ir duomenų saugumui (konfidencialumui, integruotumui ir prieinamumui), t.y. už veikas, kai neteisėtai prieinama prie kompiuterinių duomenų (angl. *hacking, cracking, computer trespass*).

Konvencijos 3 straipsnyje nurodyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį informacijos perėmimą, neturint tam teisės, kai tai padaroma techninėmis priemonėmis bei informacija perimama ne viešai siunčiant kompiuterinę informaciją į, iš arba viduje kompiuterinės sistemos (įskaitant ir elektromagnetinį kompiuterinės sistemos spinduliavimą)*“. Šia nuostata saugomas duomenų komunikacijų privatumas, numatytas Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnyje. Anksčiau minėta veika gali būti vykdoma neteisėtai perimant kompiuterinę informaciją, siunčiant ją elektroniniu paštu, persiunčiant kompiuterines bylas (failus) ir kt. Minėtos nuostatos tekstas, galima sakyti, buvo perkeltas iš Rekomendacijos Nr. (89)9. Pažymėtina, jog pagal Konvencijos komentarą sąvoka „neviešas“ turėtų būti vartojama kalbant apie informacijos perdavimo neviešumą, o ne apie pačios perduodamos informacijos neviešumą [6].

Konvencijos 4 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį kompiuterinės informacijos sunaikinimą, ištrynimą, pakeitimą, sugadinimą neturint tam teisės*“. Šios nuostatos tikslas – apsaugoti tinkamą kompiuterinės informacijos apdorojimą bei išsaugotos kompiuterinės informacijos arba kompiuterinių programų naudojimą.

Konvencijos 5 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį pavojingą kompiuterinės sistemos darbo trukdymą, kuris pasireiškia kompiuterinės informacijos įvedimu, perdavimu, sunaikinimu, ištrynimu, sugadinimu, pakeitimu*“.

Konvencijos 6 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį: a) įrenginio (priemonės), įskaitant kompiuterio programą, sukurto ar adaptuoto bet kokiam iš pažeidimų, numatytų Konvencijos 2–5 straipsniuose padaryti, taip pat kompiuterinio slaptažodžio, priėjimo kodo ar panašių duomenų, kuriais naudojantis galima prieiti prie kompiuterinės sistemos, gaminimą, pardavimą, parūpinimą, importą, platinimą ar kitu būtu padarymą prieinamų; b) įrenginio (priemonės), įskaitant kompiuterio programą, sukurto ar adaptuoto bet kokiam iš pažeidimų, numatytų Konvencijos 2–5 straipsniuose, padaryti laikymą*“. Ši nuostata skirta atskiru nusikaltimu įvardyti tyčines specifines veikas, susijusias su įrenginiais (priemonėmis) ar prieigos informacija, siekiant padaryti kitus Konvencijoje paminėtus nusikaltimus pažeidžiant kompiuterinių sistemų ar duomenų konfidencialumą, integruotumą ar prieinamumą. Pažymėtina, jog Konvencijoje paliekama teisė iš viso nenumatyti baudžiamosios atsakomybės už kompiuterinio slaptažodžio, priėjimo kodo arba panašių duomenų, kuriais naudojantis galima prieiti prie kompiuterinės sistemos, pardavimą, platinimą ar kt.

2.2. Su kompiuteriais susiję pažeidimai

Konvencijos 7 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį (taip pat neturint tam teisės) kompiuterinių duomenų įvedimą, pakeitimą, ištrynimą, dėl to gaunami neautentiški duomenys (informacija) turint tikslą, jog jie būtų laikomi autentiškais*“. Šios nuostatos tikslas – nustatyti tokią pat atsakomybę kaip ir atsakomybę už materialiu dokumentų klastojimą, t.y. pašalinti baudžiamųjų įstatymų „skyles“, susijusias su atsakomybės nustatymu už tradicinį klastojimą, kai atitinkami įstatymai netaikomi elektroniniams duomenims.

Konvencijos 7 straipsnyje taip pat nustatyta, jog „*turi būti priimtose teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčinį (taip pat neturint tam teisės): a) kompiuterinės informacijos įvedimą, ištrynimą; b) bet koki įsikišimą į kompiuterinės sistemos funkcionavimą, dėl to padaroma žala turint apgavikišką ar nesąžiningą tikslą gauti materialinę naudą sau ar kitam*“.

2.3. Pažeidimai, susiję su turiniu

Konvencijos 9 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtos teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už tyčines (taip pat neturint tam teisės) veikas:*

- a) *medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, kūrimas turint tikslą ją platinti per kompiuterinę sistemą;*
- b) *medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, padarymas prieinamos (taip pat siūlymas) per kompiuterinę sistemą;*
- c) *medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, platinimas ar siuntimas per kompiuterinę sistemą;*
- d) *medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, „tiekimas“ (angl. *procuring*) per kompiuterinę sistemą sau ar kitam;*
- e) *medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, turėjimas kompiuterinėje sistemoje ar įrenginyje, galinčiame saugoti kompiuterinę informaciją”.*

Šiomis nuostatomis siekiama sustiprinti teises vaikų apsaugos priemones įskaitant jų apsaugą nuo seksualinio išnaudojimo, modernizuojant baudžiamosios teisės normas, siekiant kovoti su veikomis, kai naudojantis kompiuterinėmis sistemomis seksualiai išnaudojami vaikai. Konvencijos komentare pažymima, jog nors daugelis valstybių yra kriminalizavusios tradicines veikas, susijusias su pornografinės medžiagos apie vaikus panaudojimu, platinimu, nauja tokios nelegalios veiklos forma (pvz., vykdant per internetą) taip pat turėtų būti numatyta baudžiamuosiuose įstatymuose [6]. Šiame straipsnyje nustatyta pasirinkimo laisvė nenustatyti baudžiamosios atsakomybės už anksčiau išvardytas veikas, numatytas d) ir e).

2.4. Pažeidimai, susiję su autorių arba gretutinėmis teisėmis

Konvencijos 10 straipsnyje nustatyta, jog „*turi būti priimtos teisės normos, nustatančios baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą (įstatymai, priimti remiantis tarptautiniais dokumentais, Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinų apsaugos ir kt.), padarytą kompiuterine sistema, turint komercinį tikslą”.* Tačiau tame pačiame straipsnyje nustatoma, jog už tokias veikas baudžiamoji atsakomybė gali būti ir nenumatyta, jei yra numatytos kitos pakankamos priemonės ir laikomasi visų tarptautinių įsipareigojimų autorių ir gretutinių teisių srityje.

3. Atsakomybės už nusikaltimus elektroninėje erdvėje problema Lietuvoje

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje galioja 1961 m. LR baudžiamasis kodeksas. Daugelis Kodekso nuostatų morališkai pasenę ir neatitinka greitų informacinių technologijų plėtros tempų. Kodekse nėra nuostatų, skirtų vien tiksliai nusikaltimams elektroninėje erdvėje kriminalizuoti. Atsakomybėn už kai kuriuos kompiuterinius nusikaltimus galima patraukti remiantis tradiciniais straipsniais, pavyzdžiui, „Sukčiavimas”, tačiau daugelis internetu padaromų kompiuterinių nusikaltimų lieka nekriminalizuoti. Nors kai kurie Kodekso straipsniai prieš keletą metų buvo papildyti, pavyzdžiui, 274 straipsnio („Sukčiavimas”) 2 dalis buvo papildyta nuostata „*arba sudarant žinomai neteisingą kompiuterinę programą, įrašant į kompiuterio atmintį klaidingus duomenis, taip pat kitaip paveikiant kompiuterinę informaciją ar jos apdorojimą*” [7; 274 str. 2 d.], Kodekso nuostatos visiškai neatitinka naujausių kompiuterinių nusikaltimų internetu kriminalizavimo tendencijų.

2000 m. rugsėjo 9 d. buvo priimtas naujasis LR baudžiamasis kodeksas, tačiau kol kas jis negalioja. Tiksliai šio Kodekso įsigaliojimo data bus nustatyta atskiru įstatymu. Šiame Kodekse jau yra atskiras skyrius, skirtas kompiuteriniams nusikaltimams, t.y. XXX skyrius „Nusikaltimai informatikai”, taip pat XXIX skyrius „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei”, kuris tam tikra dalimi taikomas intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimams (nusikaltimams) internete, bei kai kurie kitų skyrių straipsniai.

Naujojo Kodekso XXX skyriuje „Nusikaltimai informatikai” numatytos šios pagrindinės nusikalstamos veikos:

- kompiuterinės informacijos sunaikinimas ar pakeitimas;
- kompiuterinės programos sunaikinimas ar pakeitimas;
- kompiuterinės informacijos pasisavinimas ir skleidimas [8; 196–198 str.].
- Kodekso XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei ir pramonei nuosavybei” numatytos šios veikos:
 - autorystės pasisavinimas;
 - literatūros, mokslo, meno ar kito kūrinio neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas;
 - informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimas arba pakeitimas;
 - neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimas.

Rengiant naująjį Kodeksą ir ypač jo normas, numatančias atsakomybę už kompiuterinius nusikaltimus internete, buvo atsižvelgta į Europos Tarybos rekomendaciją R 89(9) Europos Sąjungos šalių vyriausybėms, kurioje siūloma keičiant esamus arba kuriant naujus įstatymus atsižvelgti į Europos komiteto nusikaltimų problemoms tirti siūlomus minimalų ir neprivalomą sąrašus. Naujojo Kodekso straipsniai apima kai kurias nusikalstamas veikas, daromas internetu, tačiau kol kas Lietuvoje nėra oficialios statistikos, kuri parodytų, kiek efektyviai taikomos egzistuojančios baudžiamosios teisės normos pavojingų veikų internete atžvilgiu. Autorių nuomone, už kai kurias veikas internete baudžiamoji atsakomybė Lietuvoje nėra numatyta.

4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso analizė atsižvelgiant į Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijos nuostatas

Naujojo Kodekso XXIX, XXX skirsnių nuostatos iš dalies atitinka rekomenduotinas Konvencijos nuostatas, todėl autoriai turi analizuoti tas Konvencijos nuostatas, kurios dar neįtrauktos į naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą.

Kaip jau minėta, Konvencijos 2 straipsnyje „Neteisėta prieiga” nurodoma, jog turi būti priimti atitinkami įstatymai, numatantys baudžiamąją atsakomybę už tyčinę, neteisėtą prieigą prie kompiuterinės sistemos. Galima numatyti, jog darant šią veiką arba siekiant gauti kompiuterinę informaciją turint nesąžiningą tikslą būtina pažeisti tam tikras saugumo priemones arba veiksmai turi būti susiję su kompiuterine sistema, kuri sujungta su kita kompiuterine sistema [5; 2 str.]. Šios įstatymo nuostatos turėtų apimti visas nusikalstamas hakerių daromas veikas. Geriausiai šias nuostatas atitinka Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 198 straipsnis, tačiau Lietuvos įstatymo leidėjas pasirinko visai kitą kelią ir kriminalizavo padarinius, t.y. įstatymo saugomos informacijos apie juridinį ar fizinį asmenį pasisavinimą. Tai gerokai susiaurina Konvencijos 2 straipsnio rekomenduotas nuostatas: nebaudžiamos lieka veikos, kai pasisavinama informacija ne apie juridinį ar fizinį asmenį arba kai informacija nepasisavinama, tačiau pažeidžiant saugumo priemones neteisėtai patenkama į kompiuterinę sistemą, arba kompiuterinė sistema panaudojama kaip perėjimo grandis, kad būtų galima per internetą įsilaužti į kitą kompiuterinę sistemą.

Autorių požiūriu, pavojingos yra ir veikos, kai tyčia atliekami tam tikri neteisėti veiksmai, susiję su įrenginiais arba prieigos duomenimis, turint tikslą padaryti kitus kompiuterinius nusikaltimus. Anksčiau minėtos Konvencijos 6 straipsnio nuostatų paskirtis – atskirai kriminalizuoti veikas, kai kuriami, platinami, naudojami neteisėti įrenginiai arba prieigos duomenys, skirti Konvencijoje numatytiems kompiuterinių sistemų ar duomenų konfidencialumo, integruotumo ir prieinamumo pažeidimams padaryti [6, p. 71]; ir užkirsti kelią hakerių įrankiams kurti, platinti ir pan. Kriminalizuojant tokias veikas nusikaltimų sudėtyse nereikalaujama numatyti žalingų padarinių, o užtenka vien kūrimo, platinimo ar naudojimo fakto. Tačiau pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse iki šiol nėra nuostatų, kriminalizuojančių panašias veikas. Esant tokiai padėčiai, autorių nuomone, reikia imtis

atitinkamų priemonių, kad tokia įstatymo spraga būtų panaikinta. Paminėtinas Rusijos baudžiamasis kodeksas, kuriame nuo pat jo priėmimo (1997 m.) numatytas atskiras straipsnis (273 str. „Kenkėjiškų kompiuterinių programų kūrimas, naudojimas ar platinimas) [9], iš dalies kriminalizuojantis anksčiau minėtas veikas. Todėl Lietuvos įstatymo leidėjas, tobulindamas Baudžiamojo kodekso normas, turėtų atsižvelgti ir į kaimyninių valstybių, kurių teisinės sistemos dar gana panašios, praktiką.

Konvencijoje taip pat rekomenduojama kriminalizuoti veikas, susijusias su vaikų pornografija. Naujajame Baudžiamajame kodekse yra tik du straipsniai, susiję su vaikų pornografija:

- Vaiko išnaudojimas, susijęs su pornografija (162 str.);
- Pornografinio turinio produkcijos gaminimas, platinimas, viešas demonstravimas (309 str.).

Nors įstatymo leidėjas yra pasirinkęs veikų, susijusių su pornografijos platinimu per internetą, kriminalizavimo tradiciniais straipsniais variantą, tačiau, autorių nuomone, minėti straipsniai neapima visų galimų nusikalstamų veikų internete, susijusių su vaikų pornografija. Nėra kriminalizuotas medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, siuntimas internetu, kaip rekomenduojama Konvencijos projekto 9 straipsnio 1 dalies c). Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 309 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už viešą medžiagos, susijusios su vaikų pornografija, demonstravimą. Pažymėtina, jog interneto panaudojimo specifika leidžia į interneto puslapius įdėti medžiagą, kuri nebus viešai prieinama, prie jos galės prieiti tik tam tikra uždara asmenų grupė. Todėl, autorių nuomone, viešo prieinamumo požymis turi būti panaikintas atsižvelgiant į Konvencijos 9 straipsnio 1 dalies b ir d punktus.

Taip pat, autorių nuomone, baustina veika, kai į interneto puslapius įdedamos nuorodos, susijusios su vaikų pornografija užpildytais interneto puslapiais. Naujasis Baudžiamasis kodeksas nenumato atsakomybės už tokią veiką, todėl irgi yra keistinas atsižvelgiant į Konvencijos 9 straipsnio 1 dalies b punktą, nes šis punktas taip pat turėtų apimti nuorodų į vaikų pornografijos puslapius sukūrimą ir įdėjimą [6, p. 95].

Pažymėtina, jog nei naujasis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (ypač jo XXX skyrius), nei juo labiau senasis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas iš dalies neatspindi naujų technologijų – interneto keliamos grėsmės baudžiamojo įstatymo saugomiems interesams ir nekriminalizuoja kai kurių kriminalizuotinių veikų, daromų internetu. Autorių nuomone, Lietuvos Respublikos baudžiamieji įstatymai keistini atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijų, Konvencijos dėl nusikaltimų elektroninėje erdvėje nuostatas bei užsienio valstybių patirtį. Be to, svarstyтина, ar numatant atsakomybę už kompiuterinius nusikaltimus nereikėtų nustatyti blanketinių normų. Žinant informacinių santykių ir interneto specifika toks įstatymo leidėjo nukreipimas į tam tikras taisykles, susijusias su informacijos apsauga, kompiuterių tinklo tinkamu veikimu ir t.t. galėtų gerokai palengvinti teisėsaugos institucijų darbą vertinant veikas internete kaip nusikaltimus.

Nepaisant spręstinių pavojingų veikų, vykdomų internetu, kriminalizavimo problemų, autorių nuomone, Lietuvos teisinėje sistemoje yra ir kitų spragų, galinčių trukdyti efektyviai vertinti pavojingas veikas, vykdomas internetu. Tai sąvokų, susijusių su kompiuteriniais nusikaltimais internete, nustatymo teisės aktuose problemos. Šiuo metu Lietuvoje neapibrėžtos tokios sąvokos „kaip kompiuterių tinklas“, „kompiuterinė sistema“, „kompiuterinė informacija“, „kompiuteris“ ir kt. Nors gali atrodyti, kad šios sąvokos gana aiškios, interneto bei kitų informacinių technologijų specifika, unikalumas gali sukelti problemų šias sąvokas interpretuojant ir galiausiai vertinant veikas internete iš baudžiamosios teisės pozicijų. Sprendžiant šią problemą galima pasiremti Rusijos ir kai kurių kitų kaimyninių valstybių patirtimi, kur, pavyzdžiui, priimtas atskiras „Informacijos, informatizacijos ir informacijos apsaugos įstatymas“, pateikiantis daugelio sąvokų, susijusių su internetu ir kitomis informacinėmis technologijomis, apibrėžimus [9].

Išvados

1. Naujų pavojingų veikų elektroninėje erdvėje atsiradimas paskatino priimti keletą tarptautinių dokumentų, iš kurių svarbiausias – 2001 m. priimta Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencija.

2. Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencija numato tam tikras veikas, kurios turi būti kriminalizuotos valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose.

3. Šiuo metu Lietuvoje galiojantis LR baudžiamasis kodeksas nenumato baudžiamosios atsakomybės už daugelį pavojingų veikų elektroninėje erdvėje.

4. Naujojo LR baudžiamojo kodekso nuostatos yra tobulintinos atsižvelgiant į Nusikaltimų elektroninėje erdvėje konvencijos rekomendacijas.

□ □ □

LITERATŪRA

1. **Grabosky P.** Computer Crime: A Criminological Overview // Australian Institute of Criminology, 2000 // <http://www.aic.gov.au/conferences/other/comcrime/index.html>.
2. **Cyber Crime ... and Punishment?** Archaic Laws Threaten Global Information, December 2000 // <http://www.mcconnellinternational.com>.
3. **Schjolberg S.** The Legal Framework – Unauthorized Access to Computer Systems: Penal Legislation in 42 Countries, Moss District Court, Norway // <http://www.mossbyrett.ofno/info/legal.html>
4. **Council of Europe.** Computer-related crime. Recommendation No. R(89)9, adopted by Committee of Ministers of the Council of Europe on 13 September 1989. – Strasbourg, 1990 // <http://cm.coe.int/ta/rec/1989/89r9.htm>.
5. **Cyber-Crime Convention** // <http://conventions.coe.int>.
6. **Explanatory Memorandum Related to Cyber-Crime Convention** // <http://conventions.coe.int>.
7. **Lietuvos Respublikos** baudžiamasis kodeksas. – Vilnius, 1961.
8. **Lietuvos Respublikos** baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 89.
9. **Отечественное законодательство в борьбе с компьютерными преступлениями** // <http://www.russianlaw.net/law/doc/a01.htm>.

□ □ □

***Provisions of the Criminal Code of the Republic of Lithuania in the Light
of the Convention on Cyber-crime***

***Prof., Dr. Rimantas Petrauskas
Doctoral Candidate Darius Štītis***

Law University of Lithuania

SUMMARY

The developments of cyberspace have given rise to an unprecedented economic and social changes, but they also have a dark side: the emergence of new types of crime as well as the commission of traditional crimes by means of new technologies. The present work deals with some legal regulation problems of criminal acts in cyberspace in Lithuania. One of the main problems is a new kind of acts, not yet regulated by criminal law in Lithuania. The old Criminal code of the Republic of Lithuania do not prohibit cyber crimes. Also the new Criminal code of the Republic of Lithuania has not been extended to cover different types of cybercrime and is to be changed and modified.

